

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Код РПНД О7181

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Слободян С.О.
Слободян С.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Історія України та української культури
The History of Ukraine and Ukrainian Culture

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

тип дисципліни: обов'язкова

мова(и) викладання: українська

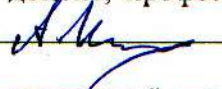
Робоча програма навчальної дисципліни "Історія України та української культури" є однією із складових комплексної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 17 "Електроніка, автоматизація та електронні комунікації" спеціальності 172 "Електронні комунікації та радіотехніка" освітньої програми "Телекомунікації".

" 14 " березня 2023 року. – 1 с.

Розробник: Федоренко М. О., к. іст. н., доцент, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін.

Проект робочої програми навчальної дисципліни "Історія України та української культури" узгоджено з гарантом освітньої програми "Телекомунікації"

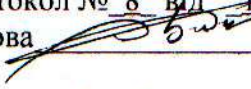
Гарант освітньої програми "Телекомунікації"

Кандидат технічних наук, доцент, професор Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова / О. К. Жук /

Проект робочої програми навчальної дисципліни "Історія України та української культури" розглянуто на засіданні кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № 7 від " 16 " березня 2023 р.

Завідувач кафедри / О. В. Щербак /

Проект робочої програми навчальної дисципліни "Історія України та української культури" розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового гуманітарного інституту
Протокол № 8 від " 14 " квітня 2023 р.

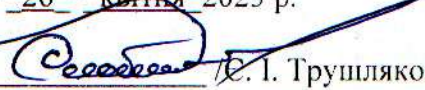
Голова / О. В. Бобіна /

Проект робочої програми навчальної дисципліни "Історія України та української культури" погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу / А. В. Лабарткава /

Робоча програма навчальної дисципліни "Історія України та української культури" затверджена Навчально-методичною радою НУК.

Протокол № 3 від " 26 " квітня 2023 р.

Голова НМР НУК / Е. І. Трушляков /

Робоча програма навчальної дисципліни "Історія України та української культури" є однією із складових комплексної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 17 "Електроніка, автоматизація та електронні комунікації" спеціальності 172 "Електронні комунікації та радіотехніка" освітньої програми "Телекомунікації".

" 14 " березня 2023 року. – 21 с.

Розробник: Федоренко М. О., к. іст. н., доцент, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін.

Проект робочої програми навчальної дисципліни "Історія України та української культури" узгоджено з гарантом освітньої програми "Телекомунікації"

Гарант освітньої програми "Телекомунікації"

Кандидат технічних наук, доцент, професор Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова _____ / О. К. Жук /

Проект робочої програми навчальної дисципліни "Історія України та української культури" розглянуто на засіданні кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № 7 від " 16 " березня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ /О. В. Щербак/

Проект робочої програми навчальної дисципліни "Історія України та української культури" розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового гуманітарного інституту
Протокол № 8 від " 14 " квітня 2023 р.

Голова _____ /О. В. Бобіна/

Проект робочої програми навчальної дисципліни "Історія України та української культури" погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу _____ /А. В. Лабарткава/

Робоча програма навчальної дисципліни "Історія України та української культури" затверджена Навчально-методичною радою НУК.

Протокол № 3 від " 26 " квітня 2023 р.

Голова НМР НУК _____ /Є. І. Трушляков/

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Опис навчальної дисципліни	6
2. Мета вивчення навчальної дисципліни.....	7
3. Передумови для вивчення дисципліни	7
4. Очікувані результати навчання	7
5. Програма навчальної дисципліни.....	7
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та ме-тоди їх демонстрування.....	14
7. Форми поточного та підсумкового контролю.....	14
8.Критерії оцінювання результатів навчання.....	18
9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.....	19
10. Рекомендовані джерела інформації.....	19

ВСТУП

Анотація

Історія України та української культури, як складова частина соціально – гуманітарного блоку дисциплін підготовки бакалаврів, що передбачені нормативними документами Міністерства освіти і науки України, є важливою компонентою формування власного студентського світогляду, патріотизму, політичної та громадянської позиції. В основу навчального курсу покладено проблемно-хронологічний підхід. Він передбачає поглиблене вивчення окремих, найбільших складних і актуальних проблем історії України та української культури. Такий підхід виключає механічне повторення шкільної програми і відповідає особливостям і запитом вищої технічної, інженерної школи. Базуючись на досягненнях сучасної історичної науки, курс дозволяє формувати у студентів систему поглядів на минуле, сучасне і майбутнє України на основі критичного аналізу особливостей історичного розвитку «великої і малої Батьківщини», виявлення закономірностей історичного розвитку українського суспільства, опанування проблемно-хронологічного підходу в історії України та української культури і методів наукового пізнання. Курс, що запропоновано, є важливою передумовою академічної та професійної мобільності студентів, в комплексі з іншими дисциплінами блоку, опосередковано оказує вплив на формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Програма передбачає комплексне навчання Історії України та української культури в усіх її аспектах в рамках компетентнісного підходу.

Курс Історії України та української культури носить міждисциплінарний характер, використовує сучасні технології навчання цінуванню та повазі мультикультурності, здатності реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства.

Ключові слова: *Історія України; Українська культура; Київська Русь; Велике князівство Литовське; Річ Посполита; Гетьманщина; УНР; ЗУНР; УРСР; сучасна держава Україна; Православна церква України; Запорозька Січ; українське козацтво; українська діаспора; політичний рух в Україні; Україна і світ.*

Abstract

The history of Ukraine and Ukrainian culture as an integral part of the humanities and social sciences of baccalaureate, provided by the regulatory documents of the Ministry of Education and Science is an important component to form students' worldview, patriotism, civic and political position. The syllabus is based on the problem-chronological approach. It provides an in-depth study of the most complex and urgent problems of the history of Ukraine and Ukrainian culture. Such approach eliminates mechanical restating of the school curriculum and meets the peculiarities and demands of the higher technical education. Based on the achievements of the modern historical science the course forms the framework on the past, present and the future of Ukraine on the basis of the critical analysis of the peculiarities of historical development of "big and small homeland"; it also identifies the patterns of historical development of the Ukrainian society and masters the chronological approach in the history of Ukraine and Ukrainian culture and the methods of scientific knowledge. The course suggested is an important precondition of academic and professional mobility of students; it influences the professional competence of future professionals (alongside with the other disciplines). The curriculum aims at comprehensive study of the history of Ukraine and Ukrainian culture within the skills approach.

The course of the History of Ukraine and Ukrainian culture is a multidisciplinary one. It uses modern learning technologies to value and respect cultural diversity and exercise one's rights and responsibilities as a member of a society.

Key words: *History of Ukraine; Ukrainian culture; Kyivska Rus; Grand Duchy of Lithuania; The Polish-Lithuanian Commonwealth; The Cossack Hetmanate; Ukrainian People's Republic; West Ukrainian People's Republic; Ukrainian Soviet Socialist Republic ; modern state of Ukraine; Orthodox Church of*

Ukraine; Zaporizian Sich; Ukrainian Cossacks; Ukrainian Diaspora; political movement in Ukraine; Ukraine and the world.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - <u>3</u>	Галузь знань 17 Електроніка, автоматизація та електронні комунікації	Обов'язкова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Електронний адрес РПНД	Спеціальність (код та найменування) 172 Електронні комунікації та радіотехніка Освітня програма Телекомунікації	Семестр	
		1-й	1-й
		Лекцій	
		15 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Самостійна робота	
Загальна кількість годин <u>90</u>		45 год.	80 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <u>3</u> ; самостійної роботи студента – <u>3</u> ;	Освітній рівень: перший(бакалаврський)	Вид контролю: екзамен	
		Форма контролю: письмова	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія України та української культури» є формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких компетентностей:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумов немає.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

- ПРН12. Толерантно сприймати та застосовувати етичні норми поведінки відносно інших людей.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія України та української культури в добу Феодалізму, Нового часу та Капіталізму

Тема 1 Первісне суспільство та перші не слов'янські держави на території України

1. Кам'яний вік, первісні люди на території України;
2. Кімерійська, Скіфська та Сарматська держави;
3. Давно-грецькі, античні міста-поліси Північного причорномор'я;
4. Первісна культура на території України;
5. Культура кочових народів та античних міст-полісів Північного Причорномор'я.

Література: [10] стр. 9-39; [4] стр. 39-61; [14] стр. 4-13.

Тема 2 Київська Русь і Галицько-Волинське князівство, перші українські держави, та їх культурний розвиток

1. Проблема походження слов'ян і їх історичної прабатьківщини;
2. Передумови виникнення Київської Русі, норманська та анти норманська теорії;
3. Виникнення та становлення Давньоруської держави (друга половина IX – кінець X ст.) ;
4. Причини і наслідки християнізації Київської Русі;
5. Піднесення і розквіт Київської Русі (кінець X – середина XI ст.);

6. Причини занепаду Київської Русі, політична роздрібненість (кінець XI – середина XIII ст.);
7. Передумови посилення Галицько-Волинського князівства, його утворення, піднесення і занепад;
8. Монгольська навала, встановлення золотоординського іґа;
9. Політичний устрій Київської Русі;
10. Культурний розвиток Київської Русі.

Література: [16] стр. 26-67; [10] стр. 31-94; [4] стр. 66-291; [14] стр. 9 -56; [1] стр. 114-237; [13] стр. 66-237; [15] стр. 9-70.

Тема 3 Українські землі в складі Литви і Польщі, особливості генези української культури того часу

1. Приєднання українських земель до Великого Князівства Литовського і Польщі в XIV ст.;
2. Люблінська унія 1569 р., причини і наслідки;
3. Утворення Кримського ханства і його експансія на українські землі;
4. Соціально-економічний розвиток українських земель в XIV – XVI ст.;
5. Соціально-економічні та політичні передумови і теорії виникнення козацтва. Основні етапи розвитку;
6. Утворення і устрій Запорозької Січі. Основні етапи історії січей;
7. Церковне життя. Причини та наслідки Берестейської унії 1596 р.;
8. Культурне життя України в XIV – XVI ст.

Література: [10] стр. 95-144; [14] стр. 57-97; [4] стр. 303-518; [1] стр. 238-328; [13] стр. 236-286; [15] стр. 70-105.

Тема 4 Відновлення української держави в Новий час. Гетьманщина 1648-1781 рр. Українська культура за часи Гетьманщини

1. Національно-визвольна війна українського народу 1648-1657 рр. Передумові та основні етапи;
2. Утворення української держави Гетьманщина;
3. Руїна, причини і наслідки;
4. Гетьманська держава наприкінці XVII – XVIII ст.;
5. Колоніальна політика Російської імперії щодо України у XVIII ст.;
6. Соціально-економічний розвиток України наприкінці XVII – XVIII ст.;
7. Політичний устрій Гетьманщини;
8. Церковне життя;
9. Українська культура наприкінці XVII – XVIII ст.

Література: [10] стр. 145-208; [5] стр. 10-279; [14] стр. 98-198; [1] стр. 329-422; [15] стр. 106-145.

Тема 5 Україна в XIX – початку XX ст. Особливості розвитку української культури

1. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії в XIX ст.;
2. Початок національного відродження в Україні. Кирило-Мефодіївське братство та інші суспільні рухи;
3. Західноукраїнські землі в складі Австро-Угорської імперії, особливості розвитку;
4. Суспільні течії і рухи в другій половині XIX ст.;
5. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії на

початку XX ст.;

6. Український національний рух на початку XX ст.;
7. Україна в роки першої російської революції 1905-1907 рр., післяреволюційне життя;
8. Західноукраїнські в другій половині XX – на початку XX ст.;
9. Українські землі в роки Першої світової війни.
10. Українська культура і наука в XIX – початку XX ст., модерністські тенденції.

Література: [10] стр. 209-315; [5] стр. 279-455; [14] стр. 200-350; [2] стр. 9-203; [13] стр. 295-345; [15] стр. 146-186.

Тема 6 Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр., розвиток української культури

1. Лютнева революція в Росії, причини і наслідки. Її вплив на Україну;
2. Утворення Центральної Ради та її боротьба за автономію та незалежність України. Утворення УНР;
3. Гетьманат П. Скоропадського;
4. Директорія УНР;
5. Західноукраїнська Народна Республіка. Акт злуки УНР і ЗУНР;
6. Війна Радянської Росії проти УНР. Радянські державні формування на території України;
7. Радянсько-польська війна, Ризький мирний договір;
8. Причині та наслідки поразки УНР;
9. Церковне життя, утворення УАПЦ;
10. Українське культурне життя підчас революції.

Література: [10] стр. 316-367; [5] стр. 457-546 ; [14] стр. 351-374; [2] стр. 204-287.

Змістовий модуль 2. Україна в складі СРСР. Відновлення Незалежності та сучасний етап розвитку. Українська культура XX – початку XXI ст.

Тема 7. Україна в складі СРСР 1922-1991 рр., основні тенденції розвитку української культури

1. УСРР на початку 20-х років;
2. Утворення СРСР, остаточна втрата української незалежності;
3. Індустріалізація і колективізація в Україні: причини, засоби впровадження, наслідки;
4. Голодомор 1932-1933 рр.;
5. Великий терор 30-х рр. в Україні;
6. Західноукраїнські землі в 20-30-ті рр.;
7. Культурне будівництво 20-30-ті рр. в Україні;
8. Відбудова народного господарства України після Другої світової війни;
9. Боротьба ОУН – УПА з радянською репресивною машиною;
10. Соціально-економічний розвиток УРСР 1956-1985 рр.;
11. Суспільно-політичне життя і політична боротьба в УРСР, дисидентський рух;
12. Духовне життя України за радянські часи;
13. Процес перебудови в СРСР його особливості та наслідки в Україні.
14. Культурно-ідеологічні процеси в Україні 50-80-ті рр..

Література: [10] стр. 368-441, 487-554; [14] стр. 375-437, 470-548; [2] стр. 288-392; [13] стр. 346-384; [15] стр. 186-242.

Тема 8. Україна в роки Другої світової війни 1939-1945 рр., вплив війни на українську культуру

1. Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни;
2. Початок Другої світової війни, входження західноукраїнських земель до складу СРСР;
3. Напад Німеччини на СРСР, боєві дії на території України 1941-1942 рр.;
4. Встановлення фашистського окупаційного режиму в Україні;
5. Радянський партизанський рух на окупованій території України;
6. Збройна боротьба ОУН – УПА проти загарбників в 1941-1944 рр.;
7. Визволення України від німецько-фашистських загарбників, відновлення радянської влади;
8. Українське культурне життя під час війни.

Література: [10] стр. 442-486; [14] стр. 438-469.

Тема 9. Відновлення Незалежності України, сучасний розвиток української держави і культури

1. Розгортання державотворчого процесу, становлення владних структур, формування багатопартійності;
2. Конституційний процес незалежної України;
3. Соціально-економічні зміни з 1991 р. по сьогоднішній день;
4. Особливості формування зовнішньополітичного курсу України;
5. Помаранчева революція і революція Гідності, їх вплив на соціально-економічний та політичний розвиток України;
6. Російсько-українська гібридна війна;
7. Духовне життя незалежної України. Відродження УГКЦ, утворення ПЦУ. Сучасна міжконфесійна ситуація;
8. Пострадянські трансформаційні та антропологічні процеси в українській культурі.

Література: [10] стр. 555-685; [14] стр. 549-586; [2] стр. 393-533; [13] стр. 385-491.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	с	лаб	с.р.		лек	с	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Історія України та української культури в добу Феодалізму, Нового часу та Капіталізму										
Тема 1 Первісне суспільство та перші не слов'янські держави на території України	9	1	3	-	5	6	-	-	-	6
Тема 2 Київська Русь і Галицько-Волинське князівство, перші українські держави, та їх культурний розвиток	9	2	3	-	4	10	-	2	-	8
Тема 3 Українські землі в складі Литви і Польщі, особливості генези української культури того часу	11	2	3	-	6	12	-	-	-	12
Тема 4 Відновлення української держави в Новий час. Гетьманщина 1648-1781 рр. Українська культура за часи Гетьманщини	10	2	3	-	5	12	-	-	-	12
Тема 5 Україна в XIX – початку XX ст. Особливості розвитку української культури	10	2	3	-	5	8	-	-	-	8
Тема 6 Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр., розвиток української культури	11	2	3	-	6	12	2	2	-	8
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	60	11	18	-	31	60	2	4	-	54
Змістовий модуль 2. Україна в складі СРСР. Відновлення Незалежності та сучасний етап розвитку. Українська культура XX – початку XXI ст.										
Тема 7. Україна в складі СРСР 1922-1991 рр., основні	11	2	4	-	5	10	-	-	-	10

тенденції розвитку української культури										
Тема 8. Україна в роки Другої світової війни 1939-1945 рр., вплив війни на українську культуру	10	2	4	-	4	8	-	2	-	6
Тема 9. Відновлення Незалежності України, сучасний розвиток української держави і культури	9	-	4	-	5	12	2	-	-	10
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	30	4	12	0	14	30	2	2	-	26
<i>Усього годин</i>	90	15	30	0	45	90	4	6	-	80
<i>Разом за курсом</i>	90	15	30	0	45	90	4	6	-	80

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Первісне суспільство та перші не слов'янські держави на території України	3	-
2	Київська Русь і Галицько-Волинське князівство, перші українські держави, та їх культурний розвиток	3	2
3	Українські землі в складі Литви і Польщі, особливості генези української культури того часу	3	-
4	Відновлення української держави в Новий час. Гетьманщина 1648-1781 рр. Українська культура за часи Гетьманщини	3	-
5	Україна в ХІХ – початку ХХ ст. Особливості розвитку української культури	3	-
6	Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр., розвиток української культури	3	2
7	Україна в складі СРСР 1922-1991 рр., основні тенденції розвитку української культури	4	-
8	Україна в роки Другої світової війни 1939-1945 рр., вплив війни на українську культуру	4	2
9	Відновлення Незалежності України, сучасний розвиток української держави і культури	4	-
	<i>Разом</i>	30	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до семінарських занять - **2-4 год. / 1 заняття**;
- написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботи 10-20 аркушів А4) – **мінімум 15 годин на 1 роботу**;
- підготовка до контрольних заходів – **(15-30) год. на 1 захід**.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма

1	Підготовка до семінарів	15	8
2	Реферат	15	15
3	Контрольна робота	-	35
4	Підготовка до екзамену	15	22
	<i>Разом</i>	45	80

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Набуття здобувачами компетенції забезпечується через засвоєння навчального матеріалу у вигляді лекційних, лабораторних занять, самостійної роботи студентів та контрольних тестових робіт програмованого типу.

Основними методами навчання з дисципліни є:

1. Історико - порівняльний метод, за його допомогою шляхом зіставлення виявляється загальне й особливе в історичних явищах, досягається пізнання різних історичних ступенів розвитку одного й того самого явища чи різних явищ.
2. Проблемно – хронологічний метод, передбачає розділення широких тем на ряд вузких, кожна з яких розглядається в хронологічній послідовності.
3. Аналітичний метод, який означає розбирання, розчленування цілого на складові частини, допомагає виокремлювати в об'єкті історичного дослідження такі проблеми, як розвиток економічних і політичних відносин, внутрішньої і зовнішньої політики держави, культурні процеси тощо.

Засобами діагностики результатів навчання та методами їх демонстрування є:

- екзамен;
- реферат;
- стандартизовані тести.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету. Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю та оцінки отриманої на екзамені. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати до 60 балів, під час екзамену студент може додатково набрати 40 балів.

Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт. Зарахування кредитів навчального курсу можливо

тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Відповіді на семінарах	Критерії оцінювання
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
4	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
2	Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
0	Студент не дає відповіді.
	<i>Максимальна оцінка студента за даний компонент програми 45 (9 занять по 5 балів).</i>

Реферат	Критерії оцінювання
5	Реферат має певну структуру. У вступі, обґрунтовано актуальність питання і розкрита його проблематика. Основна частина містить у собі зміст матеріалу що озвучується, приводяться основні тези з відповідною аргументацією. Наприкінці надається загальний висновок з проблеми. У тексті відображено глибина і повнота оволодіння матеріалом, застосовано додаткову літературу. Матеріал викладено логічно і послідовно. Аргументовано зроблено узагальнення і висновки. Обов'язкова наявність практичних прикладів. Орфографічні помилки відсутні.
4	Реферат має певну структуру. У вступі, обґрунтовано актуальність питання і розкрита його проблематика. Основна частина містить у собі зміст матеріалу що озвучується, приводяться основні тези з відповідною аргументацією. Наприкінці надається загальний висновок з проблеми. У тексті відображено глибина і повнота оволодіння матеріалом, застосовано додаткову літературу. Матеріал викладено не достатньо логічно і послідовно. Узагальнення і висновки не достатньо аргументовані. Обов'язкова наявність практичних прикладів. Орфографічні помилки незначні.
3	Реферат має певну структуру. У вступі, недостатньо обґрунтовано актуальність питання і розкриття його проблематики. Основна частина містить у собі зміст матеріалу що озвучується, приводяться основні тези з недостатньою аргументацією. Висновки з проблеми містять помилки. У тексті глибина і повнота оволодіння матеріалом відображено недостатньо, застосовано додаткову літературу. Матеріал викладено не достатньо логічно і послідовно. Узагальнення і висновки не достатньо

	аргументовані. Практичні приклади надано фрагментарно. Орфографічні помилки незначні.
2	Реферат не має певної структури. У вступі, не обґрунтовано актуальність питання, проблематика не розкрита. Основна частина містить у собі зміст матеріалу що озвучується, але з суттєвими помилками. Основні тези приводяться з недостатньою аргументацією. Висновки з проблеми містять помилки. У тексті не відображена глибина і повнота оволодіння матеріалом, не застосовано додаткову літературу. Матеріал викладено не логічно і не послідовно. Узагальнення і висновки не аргументовані. Практичні приклади надано фрагментарно. Орфографічні помилки суттєві.
1	Реферат не має певної структури. У вступі, не обґрунтовано актуальність питання, проблематика не розкрита. Основна частина містить у собі зміст матеріалу що озвучується, але з суттєвими помилками. Основні тези приводяться з не аргументовано. Висновки з проблеми містять суттєві помилки. У тексті не відображена глибина і повнота оволодіння матеріалом, не застосовано додаткову літературу. Матеріал викладено не логічно і не послідовно. Узагальнення і висновки відсутні. Практичні приклади не надано. Орфографічні помилки суттєві.
0	Реферат відсутній.
	<i>Максимальна оцінка студента за даний компонент програми 5 балів.</i>

Контрольна робота	Критерії оцінювання
35	Контрольна робота має певну структуру: назву, план, основну частину, список літератури та джерел що використовувались. В тексті матеріал подано логічно, після кожного розділу надані висновки а також загальні висновки на при кінці роботи. Висновки аргументовані. Студент виявив вміння орієнтуватися в сучасній науковій літературі, узагальнювати і систематизувати науковий матеріал. Орфографічні помилки відсутні.
25	Контрольна робота має певну структуру: назву, план, основну частину, список літератури та джерел що використовувались. В тексті матеріал подано логічно з незначними помилками, після кожного розділу надані висновки а також загальні висновки на при кінці роботи. Висновки аргументовані, але мають деякі несуттєві неточності. Студент виявив вміння орієнтуватися в сучасній науковій літературі, узагальнювати і систематизувати науковий матеріал. Орфографічні помилки незначні.
15	Контрольна робота має певну структуру: назву, план, основну частину, список літератури та джерел що використовувались. В тексті матеріал подано недостатньо логічно з помилками, після кожного розділу надані висновки а також загальні висновки на при кінці роботи. Висновки слабо аргументовані, мають неточності. Студент виявив недостатні вміння орієнтуватися в сучасній науковій літературі, узагальнювати і систематизувати науковий матеріал. Значні орфографічні помилки.
10	Контрольна робота не має певної структури: назва присутня, але план не

	виповідає повною мірою заявленої теми, основну частину подано поверхово, список літератури та джерел що використовувались не достатній і не сприяє розкриттю теми. В тексті матеріал подано не логічно з помилками, після кожного розділу надані висновки а також загальні висновки наприкінці роботи. Висновки слабо аргументовані, мають суттєві неточності. Студент виявив недостатні вміння орієнтуватися в сучасній науковій літературі, узагальнювати і систематизувати науковий матеріал. Значні орфографічні помилки.
5	Контрольна робота не має певної структури: назва присутня, але план не виповідає повною мірою заявленої теми, основну частину подано поверхово та лапідарно, список літератури та джерел що використовувались не достатній і не сприяє розкриттю теми. В тексті матеріал подано не логічно з суттєвими помилками, після кожного розділу висновки відсутні. Загальні висновки слабо аргументовані, мають суттєві неточності або відсутні. Студент не виявив вміння орієнтуватися в сучасній науковій літературі, узагальнювати і систематизувати науковий матеріал. Значні орфографічні помилки.
0	Контрольна робота відсутня.
	<i>Максимальна оцінка студента за даний компонент програми 35 балів. Контрольна робота, як критерій оцінювання застосовується серед студентів заочної форми навчання</i>

Екзамен з курсу Історія України, проводиться у письмовій формі. Екзаменаційний білет містить в собі два питання, кожне з яких максимально оцінюється в 20 балів, максимальна оцінка за відповідь на два питання $2 \times 20 = 40$ балів. Критерії оцінювання першого та другого питання однакові.

Екзамен	Критерії оцінювання
20 - 15	Відповідь на одне питання, що міститься в білеті правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію і узагальнення, припускаються незначні помилки, які не впливають на загальний зміст відповіді. Чітко простежено хронологію і детермінанту подій, дати подій вказано правильно. В відповіді використані міжпредметні зв'язки, вона містить аргументовані висновки. Орфографічні помилки відсутні або незначні.
14 - 10	Відповідь на одне питання, що міститься в білеті, в цілому правильна, достатньо повна і логічна. В відповіді допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу, не достатньо чітка систематизація узагальнення дещо абстрактні. Припущені несуттєві неточності в хронології подій і історичної детермінації, несуттєві помилки в датуванні. Використані міжпредметні зв'язки, висновки досить аргументовані. Орфографічні помилки не значні.
9 - 7	Відповідь на одне питання, що міститься в білеті, частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована. Матеріал слабо систематизований, узагальнення абстрактні. Присутні помилки в хронології подій історична детермінація не чітка, суттєві помилки в

	датуванні. Міжпредметні зв'язки використані слабо, висновки не досить аргументовані. Значні орфографічні помилки.
6 - 4	Відповідь на одне питання, що міститься в білеті, має суттєві помилки, лапідарна, недостатньо обґрунтована. Матеріал дуже слабо систематизований, узагальнення майже відсутні. Присутні суттєві помилки в хронології подій і датуванні, історична детермінація відсутня. Міжпредметні зв'язки не використані, висновки не аргументовані. Значні орфографічні помилки.
3 - 1	Відповідь на одне питання, що міститься в білеті, містить значну кількість суттєвих помилок, лапідарна, не обґрунтована. Матеріал не систематизований, узагальнення відсутні. Присутні суттєві помилки в хронології подій і датуванні, історична детермінація відсутня. Міжпредметні зв'язки не використані, висновки відсутні. Значні орфографічні помилки.
0	Студент не дає відповіді.
	<i>Максимальна оцінка студента за даний компонент програми при наявності двох відповідей що містяться в білеті 40 балів.</i>

Поточний модульний контроль у формі тестування

Правильних відповідей,%	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Участь у семінарських заняттях	5x9 бали = 45 балів	3x5=15 балів
Поточний модульний контроль	1x10 балів = 10 балів	10 балів
Контрольна робота	-	35 балів
Реферат	1x5 балів	-
Екзамен	40	40
Всього	100	100

8.Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ1	T1	Участь у семінарі	5	-	-
	T2	Участь у семінарі	5	Участь у семінарі	5

	T3	Участь у семінарі	5	-	-
	T4	Участь у семінарі	5	-	-
	T5	Участь у семінарі	5	-	-
	T6	Участь у семінарі	5	Участь у семінарі	5
ЗМ2	T7	Участь у семінарі	5	-	-
	T8	Участь у семінарі	5	Участь у семінарі	5
	T9	Участь у семінарі	5	-	-
	ПМК	Тест	10	Тест	10
Реферат			5	Контрольна робота	35
Підсумковий контроль: екзамен			40		40
			100		100

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Не передбачено.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 1. – 432 с.
2. Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О. О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я. С. Калакура, В. П. Коцур, М. Ф. Юрій (науковий редактор). Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. Книга 2. 536 с.
3. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / гол. редкол. П. С. Сохань. Київ: Наук. думка, 1991-1997.
4. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. 3-тє вид. Київ: Либідь, 1995. Т. 1. 627 с.
5. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. 3-тє вид. Київ: Либідь, 1995. Т. 2 608 с.
6. Субтельний О. Україна: Історія. Київ: Либідь, 1994. 736 с.
7. Енциклопедія історії України: у 10 томах / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ : «Наукова думка», 2003–2012. Т. 1-9. А-С.
8. Історія України / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін.; під ред. В. А. Смолія. Київ: Альтернативи, 1997. 416 с.
9. Бобіна О. В. Політичний рух в Україні: навчальний посібник. Миколаїв: УДМТУ–

МГІ, 2003. 40 с.

10. Бойко О. Д. Історія України. Посібник. Київ: Академвидав, 2006. 688 с.
11. Історія української культури: Зб. матеріалів і документів / Упоряд.: Б. І. Білик, Ю. А. Горбань, Я. С. Калакура та ін.; За ред. С. А. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. Київ: Вища шк., 2000. 607 с.
12. Історія української культури / За загал. ред. І. Крип'якевича. – 4-те вид., стереотип. Київ: Либідь, 2002. 656 с.
13. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
14. Мицик Ю. А., Бажан О. Г. Історія України: навч. посіб. Київ: «КЛІО», 2015. 677 с.
15. Шейко В. М. Тишевська Л. Г. Історія української культури: Навч. посібник. Київ: Кондор, 2006. 264 с.
16. Етнографія України: навчальний посібник / за ред.. С. А. Макарчука. Львів: Світ, 1994. 520 с.

Допоміжна література

1. Політична історія України: посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В. І. Танцюри. Київ: «Академія», 2001. 488 с.
2. Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2-х томах. Київ: Глобус, 1991.
3. Історія релігії в Україні: навчальний посібник / А. М. Колодний, П. Л. Яроцький, Б. О. Лобовик та ін.; за ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. Київ: «Знання», КО, 1999. 735 с.
4. Бойко О. Д. Нариси новітньої історії України (1985–1991 рр.): навчальний посібник. Київ: Кондор, 2008. 357 с.
5. Велика історія України: у 2-х томах / зладив М. Голубець. Київ: Глобус, 1993. Т. 1. 352 с.
6. Велика історія України: у 2-х томах / зладив М. Голубець. Київ: Глобус, 1993. Т. 2. 400 с.
7. Грушевський М. Иллюстрированная история Украины. Київ: М. П. «Левада», 1995. 696 с.
8. Дещинський Л. Є. Міжнародні відносини України: історія і сучасність: навч. посібник. Львів: «Бескід Біт», 2004. 320 с.
9. Єфименко А. Я. История украинского народа / сост. навт. ист.-биограф. очерка В. А. Смолий; примеч. Н. Н. Яковенко. Київ: Либідь, 1990. 512 с.
10. Історія України / відп. ред. Ю. Сливка; керівник авт. кол. Ю. Зайцев. 4-те вид. Львів: Світ, 2003. 520 с.
11. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін.; за ред. В. М. Литвина. Київ: Знання, 2006. 460 с.
12. Історія України – очима молоді: до 170-річчя з дня народження Івана Пулюя (1845–1918), фізика, електротехніка, винахідника, громадського діяча: зб. пр. за мат. круглого Столу [дискусія: «Проблеми та перспективи розвитку науки і техніки в Україні: історичний аспект»] (5 листопада 2015 р., Київ) / укладач: С. М. Ховрич; редколегія: С. П. Гожій, О. І. Гуржій, В. Я. Жуйков, С. М. Ховрич (відп. ред.) [та ін.]. Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 150 с. URL: <http://academyssu.com.ua/news/kruglyy-stil-istoriya-ukrayiny-ochyma-molodi> (дата звернення: 15.04.2018).
13. История Украины: учебное пособие для студентов неисторических специальностей / под общей ред. академика Академии исторических наук Украины Р. Д. Ляха. 3-е изд. Донецк: Центр подготовки абитуриентов, 2004. 424 с.
14. Крип'якевич І. П. Історія України / відп. редактори Ф. П. Шевченко, Б. З. Якимович. Львів: Світ, 1990. 520 с.
15. Лановик Б. Д., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу. 7-ме вид. стер.

Київ: Вікар, 2005. 486 с.

16. Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України: у 3-х томах. Київ: Генеза, 1994.

17. Політична історія України ХХ ст.: у 6 т. / редкол.: І. Ф. Курас (голова) та ін. Київ: Генеза, 2002–2003.

18. Світлична В. В. Історія України: навчальний посібник для студентів неісторичних спеціальностей вищих закладів освіти. 2-е вид. Київ: Каравела; Львів: Новий світ, 2002. 304 с.

19. Україна і світ. Історія господарства від первісної доби і перший цивілізацій до становлення індустріального суспільства: навчальний посібник для вузів / В. Б. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко та ін.; за заг. ред. Б. Д. Лановика. Київ: Генеза, 1994. 368 с.

20. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття: навч. посібник / за ред. проф. Малика Я. Й. Львів: Світ, 2004. 468 с.

21. Ульяновський В., Крижанівський О., Плохій С. Історія церкви та релігійної думки в Україні: у 3-х кн. Київ, 1994.

22. Уривалкін О. М. Історія України (середина XIII – середина XVII ст.): навчальний посібник. Київ: Кондор, 2005. 248 с.

23. Юрій М. Ф. Етногенез українського народу. 3-тє вид. Київ: Кондор, 2007. 262 с.

24. Юрій М. Ф. Соціокультурний світ України: монографія. 2-е вид. Київ: Кондор, 2004. 738 с.

25. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: у 3-х томах. Львів, 1990–1992.

26. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 3-тє вид. Київ: Критика, 2006. 584 с.

Інформаційні ресурси в інтернет

1. Національний музей історії України – <http://www.nmiu.org.ua/>

2. Національний музей історії України у Другій світовій війні – <http://www.warmuseum.kiev.ua/>

3. Інститут історії України НАН України – <http://www.history.org.ua/>

4. Український історичний журнал – <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>

5. Культура України Електронна бібліотека [Електронний ресурс].
<http://elib.nplu.org/collection.html?id=30>.

Розробник програми

М. О. Федоренко